

Rolnummer 6540
Arrest nr. 119/2017 van 12 oktober 2017

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de artikelen 39, 40 en 1056 van het Gerechtelijk Wetboek, gesteld door het Hof van Beroep te Antwerpen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters E. De Groot en J. Spreutels, en de rechters L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul, F. Daoût, T. Giet en R. Leysen, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter E. De Groot,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij arrest van 31 oktober 2016 in zake de vennootschap naar Nederlands recht « ABN AMRO NV » en anderen tegen de nv « Tessengerlo Chemie » en anderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 15 november 2016, heeft het Hof van Beroep te Antwerpen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden artikel 39, 40 en 1056 van het Gerechtelijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 14.1 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en artikel 6 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens, doordat het hoger beroep onontvankelijk is ten aanzien van een geïntimeerde die woonplaats of verblijfplaats in het buitenland heeft en die keuze van woonst heeft gedaan in België, wanneer de appellant deze woonstkeuze miskent en hoger beroep instelt bij gerechtsdeurwaardersexploot, terwijl dit hoger beroep met miskennis van de woonstkeuze in België van een geïntimeerde die woonplaats of verblijfplaats in het buitenland heeft, ontvankelijk is wanneer het wordt ingesteld middels verzoekschrift neergelegd ter griffie van de appelrechter ? ».

Memories zijn ingediend door :

- de vennootschappen naar Nederlands recht « ABN AMRO Bank NV », « Schadeverzekeringsmaatschappij Maas Lloyd NV », de « Reaal Schadeverzekeringen NV », « Nationale-Nederlanden Schadeverzekering Maatschappij NV », « Amlin Corporate Insurance NV », « W.A. Hienfeld BV », « Hannover International Insurance (Nederland) NV », « Nipponkoa Nederland BV », « Allianz Nederland Schadeverzekering NV », « Generali Schadeverzekering Maatschappij NV » en « Aegon Schadeverzekering NV », bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. W. Den Haerynck en Mr. E. Van Audenhove, advocaten bij de balie te Antwerpen;

- de nv « Tessengerlo Chemie », de vennootschap naar recht van het Verenigd Koninkrijk « AIG EUROPE Ltd. », de nv « Mercator Verzekeringen », de nv « Allianz Belgium », de vennootschap naar Duits recht « Allianz Global Corporate & Speciality AG » en de nv « Tessengerlo Chemie International », bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. J. Van Kerckhoven, advocaat bij de balie te Antwerpen;

- de Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. E. Jacobowitz en Mr. A. Poppe, advocaten bij de balie te Brussel.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- « ABN AMRO Bank NV » en anderen;

- de Ministerraad.

Bij beschikking van 26 april 2017 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers T. Merckx-Van Goey en F. Daoût te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en

dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 17 mei 2017 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 17 mei 2017 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

In het bodemgeschil staan de vennootschap naar Belgisch recht nv «Tessenderlo Chemie» en haar verzekeraars (hierna : «verwerende partijen op verzet», die ook de appellanten zijn in de beroepsprocedure waartegen verzet is ingesteld) tegenover de vennootschappen naar Nederlands recht «ABN AMRO NV» en anderen (hierna : «eisende partijen op verzet», die ook de geïntimeerde partijen zijn in de beroepsprocedure waartegen verzet is ingesteld).

Op 15 mei 1997 bestelt de vennootschap naar Belgisch recht «Tessenderlo Chemie» bij de vennootschap naar Nederlands recht «Nieuwe Boomse Metaalwerken» een nieuw onderdeel voor haar TITAN II-kraan. Op 17 juli 1998 breekt het onderdeel af en stort het neer, met heel wat schade op de site van «Tessenderlo Chemie» tot gevolg. Op 6 juli 2000 wordt de vennootschap «Nieuwe Boomse Metaalwerken» failliet verklaard.

In het kader van de voor de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen ingestelde procedure ten gronde dagvaarden de verwerende partijen op verzet de eisende partijen op verzet, in hun hoedanigheid van makelaar en van aanbouwverzekeraars van de vennootschap «Nieuwe Boomse Metaalwerken», in gedwongen tussenkomst.

Op 24 februari 2010 oordeelt de Rechtbank van eerste aanleg Antwerpen, waarnaar de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen de zaak heeft verwezen, dat het ongeval niet gedekt is door de verzekeringspolissen van de eisende partijen op verzet. Die doen het vonnis betekenen aan de verwerende partijen op verzet. In het exploit van betekening kiezen de eisende partijen op verzet woonplaats op het kantoor van hun advocaat of op het kantoor van hun deurwaarder in België.

De verwerende partijen op verzet stellen bij een ter griffie neergelegd verzoekschrift, zonder daarin melding te maken van de akten van betekening van het vonnis waartegen hoger beroep is ingesteld, noch van de daarin door de eisende partijen op verzet gedane woonplaatskeuze in België, voor het Hof van Beroep te Antwerpen hoger beroep in tegen het vonnis van 24 februari 2010. Het verzoekschrift tot hoger beroep werd ter kennis gebracht van de eisende partijen op verzet op hun maatschappelijke zetel in Nederland.

Bij een arrest van 17 september 2012 doet het Hof van Beroep te Antwerpen het vonnis van 24 februari 2010 gedeeltelijk teniet en veroordeelt het de eisende partijen op verzet ertoe de som van 151 140,08 euro te betalen aan de verwerende partijen op verzet.

De eisende partijen op verzet doen voor het Hof van Beroep te Antwerpen verzet tegen het arrest van 17 september 2012, waarbij zij van mening zijn dat dat te hunnen aanzien bij verstek is gewezen aangezien zij tijdens de beroepsprocedure noch waren verschenen, noch conclusies hadden genomen.

In het kader van de procedure van verzet in hoger beroep stelt het Hof van Beroep te Antwerpen vast dat uit de bundel van de rechtspleging blijkt dat aan de eisende partijen op verzet kennis is gegeven van de akte van hoger beroep met niet-inachtneming van hun woonplaatskeuze in België. Op hun verzoek maakt het Hof van Beroep te Antwerpen de hiervoor weergegeven prejudiciële vraag aanhangig bij het Grondwettelijk Hof.

III. *In rechte*

- A -

Standpunt van de verwerende partijen op verzet in het bodemgeschil

A.1. De verwerende partijen op verzet in het bodemgeschil doen allereerst gelden dat de door de verwijzende rechter geformuleerde vraag ertoe zou leiden dat hij met schending van artikel 11 van het Gerechtelijk Wetboek en van artikel 26, § 1, 3°, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof (hierna : bijzondere wet van 6 januari 1989), zijn rechtsmacht overdraagt aan het Grondwettelijk Hof. De beantwoording van de vraag zou kunnen leiden tot een definitieve beoordeling van de ontvankelijkheid van het ingestelde hoger beroep door het Hof terwijl deze beoordeling uitsluitend toekomt aan de verwijzende rechter. Ook zou de verwijzende rechter door de formulering reeds te kennen geven hoe hij zal oordelen over de gevolgen die het antwoord van het Hof op de prejudiciële vraag zal hebben voor de ontvankelijkheid van de rechtsvordering. Zij zijn aldus van oordeel dat de geformuleerde prejudiciële vraag hun rechten van verdediging en de artikelen 28 en 30 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 schendt.

A.2. In ondergeschikte orde zijn de verwerende partijen op verzet van oordeel dat de ontstentenis van sancties bij de niet-inachtneming van de woonplaatskeuze in geval van een kennisgeving per gerechtsbrief de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schendt. Zij merken op dat de betekening bij een gerechtsdeurwaardersexploot en de kennisgeving bij gerechtsbrief te onderscheiden zijn en een andere finaliteit hebben. De bescherming van een gedaagde bij een initiële dagvaarding in artikel 40 van het Gerechtelijk Wetboek is niet vereist bij het instellen van een hoger beroep. Betrokkenen zijn immers reeds partij in de zaak en hun identiteit, woonplaats en advocaten zijn in het algemeen bekend. Met het oog op de bekommernis om vergissingen uit te sluiten heeft de wetgever bijgevolg een striktere regeling vereist voor de inleiding van het geding dan voor het instellen van een hoger beroep omdat hij van oordeel was dat er minder risico op vergissingen in graad van beroep bestaat.

Standpunt van de eisende partijen op verzet in het bodemgeschil

A.3. De eisende partijen op verzet in het bodemgeschil merken op dat de verwijzende rechter het Hof niet heeft gevraagd zich uit te spreken over de ontvankelijkheid van het hoger beroep. Zij zijn van oordeel dat de vraagstelling *in abstracto* nuttig is voor de verdere behandeling van de procedure en dat de formulering in lijn is met de artikelen 28 en 30 van de bijzondere wet van 6 januari 1989. Het gegeven dat het antwoord van het Hof mogelijk richtinggevend is voor de verdere behandeling van de procedure voor de verwijzende rechter impliceert geen overdracht van rechtsmacht in de zin van artikel 11 van het Gerechtelijk Wetboek.

Immers, de verwijzende rechter kan in overeenstemming met artikel 28, na het antwoord van het Hof op de prejudiciële vraag te hebben ontvangen, het bodemgeschil, met inbegrip van de ontvankelijkheid, beoordelen. De partijen zullen dan in de bodemprocedure hun standpunt betreffende dat punt kunnen uiteenzetten zodat de rechten van verdediging niet worden geschonden.

A.4. De eisende partijen op verzet in het bodemgeschil zijn van oordeel dat de ontstentenis van sancties bij de niet-inachtneming van de woonplaatskeuze in België in geval van een kennisgeving in het buitenland per gerechtsbrief de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt.

A.5.1. Zij voeren aan dat het hoger beroep een proceshandeling is die twee doelstellingen kan nastreven en dat het verschil in behandeling naar gelang die onderscheiden doelstelling moet worden begrepen en verantwoord.

A.5.2. Indien er geen beroepstermijn loopt, heeft het hoger beroep enkel tot doel om een procedure in tweede aanleg in te stellen en beperkt het verschil in behandeling met betrekking tot de sanctie van onontvankelijkheid van het hoger beroep wegens niet-inachtneming van de woonstkeuze zich tot de wijze van rechtsingang. Een hoger beroep bij wege van deurwaardersexploot dat met schending van artikel 40, laatste lid, van het Gerechtelijk Wetboek wordt ingesteld, is onontvankelijk terwijl een hoger beroep bij wege van neerlegging van een verzoekschrift ter griffie, zelfs met niet-inachtneming van diezelfde woonstkeuze, ontvankelijk is.

Het in het geding zijnde verschil in behandeling heeft dus betrekking op de sanctie wegens schending van de rechten van verdediging.

A.5.3. In burgerlijke zaken loopt er een beroepstermijn zodra het vonnis in eerste aanleg wordt betekend (artikel 50, in samenhang gelezen met artikel 1051 van het Gerechtelijk Wetboek). Indien het eerste vonnis werd betekend, heeft het hoger beroep eveneens tot doel de vervaltermijn te stoppen en derhalve te beletten dat het eerste vonnis in kracht van gewijsde treedt. In zoverre het begrip « betekening » in artikel 40, laatste lid, van het Gerechtelijk Wetboek enkel de afgifte van een deurwaardersexploot en niet de kennisgeving door de griffier omvat, en hoger beroep wordt ingesteld, hetzij door de betekening van het deurwaardersexploot aan de woonplaats, hetzij door de neerlegging van het verzoekschrift ter griffie, heeft de niet-inachtneming van de woonstkeuze tot gevolg dat de vervaltermijn niet wordt gestopt in geval van betekening, doch wel in het geval van een neerlegging. Aldus is er ook sprake van een verschil in behandeling met betrekking tot de wijze waarop het eerste vonnis al dan niet in kracht van gewijsde gaat.

De eisende partijen op verzet zijn van oordeel dat het verschil in behandeling inzake de onontvankelijkheid van het hoger beroep niet louter beperkt is tot een verschil in behandeling betreffende de sanctie voor de wijze van rechtsingang, maar eveneens betrekking heeft op de sanctie wegens de niet-inachtneming van de vervaltermijn. Die vervaltermijn vindt zijn grondslag in de openbare orde of in het recht om een geschil definitief beslecht te zien.

Zij wijzen erop dat er in dat opzicht geen enkele verantwoording wordt gegeven. De door de verwerende partijen op verzet in het bodemgeschil en de Ministerraad aangevoerde verklaring is volgens de eisende partijen op verzet enkel gesteund op de doelstelling van de wetgever om de rechtsingang te vereenvoudigen. Die verklaring gaat derhalve uit van de premisse dat de keuze van woonplaats louter een element van de rechten van verdediging is.

A.6. De eisende partijen op verzet stellen ten slotte dat er geen discriminatie is indien artikel 40, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek zo wordt geïnterpreteerd dat het niet alleen van toepassing is op de « betekening », maar ook op de « kennisgeving » van beroepsakten. Zij verwerpen de strikte interpretatie in de rechtspraak van het begrip « betekening » waarbij de « kennisgeving » daar niet onder valt.

Standpunt van de Ministerraad

A.7.1. Wat de opgeworpen excepties betreft, is de Ministerraad van oordeel dat het Grondwettelijk Hof wel bevoegd is om de voorgelegde prejudiciële vraag te beantwoorden.

A.7.2. De Ministerraad wijst erop dat de verwijzende rechter de wetgevende norm dient te interpreteren. Het komt aan het Hof enkel toe over de aan het Hof voorgelegde norm *in abstracto* te oordelen in de interpretatie die de verwijzende rechter eraan geeft. Het komt dus niet toe aan het Hof zich uit te spreken over de verdere gevolgen van het antwoord dat wordt gegeven en over de wijze waarop de verwijzende rechter dit dient mee te nemen in de verdere behandeling van het bodemgeschil.

Hij wijst tegelijkertijd ook erop dat de gewone hoven en rechtbanken niet bevoegd zijn om zelf de grondwettigheid te beoordelen. Op basis van artikel 26, § 2, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 zijn zij immers ertoe gehouden aan het Hof een vraag voor te leggen in zoverre er onzekerheid bestaat over de grondwettigheid van de norm.

A.7.3. Het Hof wordt volgens de Ministerraad enkel gevraagd de grondwettigheid van de artikelen 39, 40 en 1056 van het Gerechtelijk Wetboek te beoordelen. Uit de formulering van de prejudiciële vraag blijkt niet dat de verwijzende rechter aan het Hof vraagt om zich uit te spreken over de feitelijke gegevens van de zaak. Het komt enkel aan de verwijzende rechter toe om zich uit te spreken over de onontvankelijkheid van het hoger beroep. De verwijzende rechter heeft bijgevolg zijn rechtsmacht niet overgedragen.

A.7.4. Hij merkt ten slotte ook nog op dat een eventuele schending van de rechten van verdediging niet leidt tot de onontvankelijkheid van de prejudiciële vraag daar de bijzondere wet van 6 januari 1989 daarin niet heeft voorzien. Het komt aan de verwijzende rechter toe om over die eventuele schending te oordelen.

A.8.1. De Ministerraad stelt vervolgens dat de bekritiseerde ontstentenis van sancties in geval van niet-inachtneming van de woonstkeuze, indien het hoger beroep wordt ingesteld bij wege van verzoekschrift, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schendt.

A.8.2. Hij is allereerst van oordeel dat het criterium van onderscheid, *in casu* de wijze van instellen van een hoger beroep, objectief is. Het criterium is bovendien pertinent. Artikel 40, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek voorziet in een sanctie van nietigheid van de betekening van een deurwaardersexploot (ook met betrekking tot het rechtsmiddel van hoger beroep) in het buitenland of aan de procureur des Konings indien wordt aangetoond dat de verzoekende partij de woonplaats of de verblijfplaats of de gekozen woonplaats in België of in het buitenland kende. Zo wenste de wetgever elk misbruik door geveinsde onwetendheid tegen te gaan.

Evenwel wenste de wetgever ook in een soepelere rechtspleging te voorzien. Zo voorziet artikel 1056 van voormeld wetboek in een beroepsmogelijkheid door neerlegging ter griffie van een verzoekschrift en de kennisgeving ervan bij gerechtsbrief door de griffie. De wetgever oordeelde dat er geen risico's verbonden waren aan die versoepelde vorm omdat betrokkenen reeds partij zijn in de zaak en hun identiteit, woonplaats en advocaten over het algemeen bekend zijn. Bovendien kan de rechter op ieder ogenblik overeenkomstig artikel 1058 van het voormeld wetboek een betekening van de beroepsakte via deurwaardersexploot gelasten.

Het in het geding zijnde criterium van onderscheid dient bijgevolg het toelaten van een veralgemeende soepelere rechtspleging bij het instellen van het hoger beroep.

A.8.3. Hij is ten slotte van oordeel dat het ontbreken van een nietigheidssanctie voor het geval dat de beroepsakte op het adres van de geïntimeerde in het buitenland en niet op de gekozen Belgische woonplaats ter kennis wordt gebracht, geen kennelijk onredelijke gevolgen heeft. Zo zal een geïntimeerde bij een kennisgeving van de beroepsakte op zijn woonplaats of zijn bedrijfszetel *normaliter* kennis hebben van het gegeven dat hij wordt opgeroepen om te verschijnen zodat het doel van de wetgever is bereikt. De Ministerraad merkt daarbij op dat de sanctie in het geval van een betekening ook enkel in uitzonderlijke omstandigheden zal worden toegepast. Immers, de rechter dient na te gaan of er sprake is van belangenschade.

- B -

Ten aanzien van de bevoegdheid van het Hof

B.1. De verwerende partijen op verzet in het geschil ten gronde voeren in hoofdorde aan dat het Hof niet bevoegd is om kennis te nemen van de prejudiciële vraag in zoverre de formulering ervan de verwijzende rechter ertoe zou brengen zijn rechtsmacht over te dragen of voortijdig uitspraak te doen over de ontvankelijkheid van het hoger beroep.

B.2. Het Hof, dat uitspraak doet in het prejudicieel contentieux, moet zich uitspreken over een algemene norm en niet over het bijzondere geval dat bij de verwijzende rechter aanhangig is. Het is niet bevoegd om het geschil ten gronde te beslechten, noch om zich uit te spreken over de toepassing van de algemene norm op de feiten van de zaak.

B.3.1. In de prejudiciële vraag zoals geformuleerd door de verwijzende rechter wordt het Hof verzocht zich uit te spreken over het verschil in behandeling onder de partijen bij het hoger

beroep, naargelang het hoger beroep wordt ingesteld bij deurwaardersakte of bij verzoekschrift, op het vlak van de sanctie die wordt voorbehouden aan de akte van hoger beroep die aan de in het buitenland gevestigde geïntimeerde partij wordt gericht met niet-inachtneming van de door die partij gekozen woonplaats in België. Een dergelijke vraag valt onder de bevoegdheid van het Hof.

B.3.2. De exceptie wordt verworpen.

Ten aanzien van de in het geding zijnde bepalingen en de context ervan

B.4.1. Artikel 39, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt :

« Wanneer de geadresseerde bij een lasthebber woonplaats heeft gekozen, mogen de betekening en de kennisgeving aan die woonplaats geschieden ».

B.4.2. Artikel 40 van hetzelfde Wetboek bepaalt :

« Ten aanzien van hen die in België geen gekende woonplaats, verblijfplaats, of gekozen woonplaats hebben, stuurt de gerechtsdeurwaarder bij een ter post aangetekende brief het afschrift van de akte aan hun woonplaats of aan hun verblijfplaats in het buitenland en met de luchtpost indien de plaats van bestemming niet in een aangrenzend land ligt, onverminderd enige andere wijze van toezending overeengekomen tussen België en het land waar zij hun woon- of verblijfplaats hebben. De betekening wordt geacht te zijn verricht door de afgifte van de akte aan de postdienst tegen ontvangstbewijs in de vormen die in dit artikel worden bepaald.

Heeft de betrokkene in België noch in het buitenland een gekende woonplaats, verblijfplaats, noch gekozen woonplaats, dan wordt de betekening gedaan aan de procureur des Konings in wiens rechtsgebied de rechter die van de vordering kennis moet nemen of heeft genomen, zitting houdt; is of wordt er geen vordering voor de rechter gebracht, dan geschiedt de betekening aan de procureur des Konings in wiens rechtsgebied de verzoeker zijn woonplaats heeft of, indien hij geen woonplaats in België heeft, aan de procureur des Konings te Brussel. [...]

De betekeningen mogen altijd aan de persoon worden gedaan, indien deze in België wordt aangetroffen.

De betekening in het buitenland of aan de procureur des Konings is ongedaan indien de partij op wier verzoek ze verricht is, de woonplaats of de verblijfplaats of de gekozen woonplaats van degene aan wie betekend wordt, in België of, in voorkomend geval in het buitenland, kende ».

B.4.3. Artikel 1056 van hetzelfde Wetboek bepaalt :

« Het hoger beroep wordt ingesteld :

1° bij akte van een gerechtsdeurwaarder die aan de tegenpartij wordt betekend;

2° bij een verzoekschrift dat, in zoveel exemplaren als er betrokken partijen zijn, ingediend wordt op de griffie van het gerecht in hoger beroep en door de griffier aan de gedaagde partij en, in voorkomend geval, aan haar advocaat bij gerechtsbrief ter kennis gebracht uiterlijk de eerste werkdag nadat het is ingediend;

3° bij ter post aangetekende brief die aan de griffie wordt gezonden, wanneer de wet deze wijze van voorziening uitdrukkelijk voorschrijft, alsmede in de materies bedoeld bij de artikelen 579, 6°, 580, 2°, 3°, 6°, 7°, 8°, 9°, 10° en 11°, 581, 2°, 582, 1° en 2°, en 583;

4° bij conclusie, ten aanzien van iedere partij die bij het geding aanwezig of vertegenwoordigd is ».

B.5.1. Wanneer de geadresseerde bij een lasthebber woonplaats heeft gekozen, mogen krachtens artikel 39, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek, de betekening en de kennisgeving aan die woonplaats geschieden. Die bepaling legt niet de verplichting op te betekenen of de kennisgeving te laten gebeuren op die gekozen woonplaats in België, wanneer de geadresseerde in België gedomicilieerd is of, voor een rechtspersoon, er zijn maatschappelijke zetel heeft (Cass., 12 januari 2012, *Arr. Cass.*, 2012, nr. 30. In dezelfde zin : Cass., 26 februari 2010, *Arr. Cass.*, 2010, nr. 136; 10 mei 2012, *Arr. Cass.*, 2012, nr. 294).

B.5.2. Wanneer een persoon aan wie een gerechtsdeurwaarder een betekening doet, in België geen gekende woonplaats, verblijfplaats of gekozen woonplaats heeft, betekent die gerechtsdeurwaarder de akte aan die persoon aan zijn woonplaats of verblijfplaats in het buitenland (artikel 40, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

Wanneer een persoon in België noch in het buitenland een gekende woonplaats, verblijfplaats of gekozen woonplaats heeft, wordt de betekening gedaan aan de procureur des Konings in wiens rechtsgebied de rechter die van de vordering kennis moet nemen of heeft genomen, zitting houdt (artikel 40, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

B.5.3. Krachtens artikel 40, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek is de betekening in het buitenland of aan de procureur des Konings « ongedaan » indien de partij op wier verzoek

ze verricht is, de woonplaats of de verblijfplaats of de gekozen woonplaats van de geadresseerde in België of, in voorkomend geval, in het buitenland kende (Cass., 18 september 1980, *Arr. Cass.*, 1980-1981, p. 70; 15 november 1991, *Arr. Cass.*, 1992, nr. 144; 9 januari 1997, *Arr. Cass.*, 1997, nr. 22). Daaruit volgt dat de betekening aan de gekozen woonplaats in België verplicht is wanneer de betekende partij in het buitenland gevestigd is, in zoverre de tegenpartij de gekozen woonplaats kende.

Volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie geldt de keuze van de woonplaats die in het exploit van betekening van een gerechtelijke beslissing wordt gedaan voor alle proceshandelingen welke met die beslissing verband houden en onder meer voor de rechtsmiddelen die ertegen kunnen worden aangewend (Cass., 18 september 1980, *Arr. Cass.*, 1980-1981, p. 70; 16 oktober 1980, *Arr. Cass.*, 1980-1981, p. 173; 29 mei 2009, *Arr. Cass.*, 2009, nr. 359).

B.6.1. De termijn van hoger beroep is een maand, te rekenen vanaf de betekening of de kennisgeving van het bestreden vonnis (artikel 1051, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

B.6.2. Het hoger beroep wordt ingesteld bij akte van een gerechtsdeurwaarder die aan de tegenpartij wordt betekend (artikel 1056, 1°, van het Gerechtelijk Wetboek) of bij verzoekschrift dat ter griffie wordt ingediend of per post aan de griffie wordt gezonden (artikel 1056, 2°). Het kan ook worden ingesteld bij ter post aangetekende brief, wanneer de wet die wijze van voorziening uitdrukkelijk voorschrijft, alsook in de gevallen opgesomd in artikel 1056, 3°, of bij conclusie, ten aanzien van iedere partij die bij het geding aanwezig of vertegenwoordigd is (artikel 1056, 4°).

Wanneer het hoger beroep wordt ingesteld bij verzoekschrift, is de datum van het hoger beroep die waarop het verzoekschrift op de griffie is ingediend (Cass., 27 november 1997, *Arr. Cass.*, 1997, nr. 512) of, in geval van verzending van het verzoekschrift bij aangetekend schrijven, de datum van ontvangst van dat schrijven op de griffie (Cass., 10 januari 2008, *Arr. Cass.*, 2008, nr. 19). Ingeval de gedaagde partij niet verschijnt, kan de rechter de uitspraak aanhouden en bevelen dat het hoger beroep bij deurwaardersakte wordt betekend (artikel 1058 van het Gerechtelijk Wetboek). Een dergelijke betekening moet niet gebeuren binnen de beroepstermijn (Cass., 13 november 2000, *Arr. Cass.*, 2000, nr. 617).

Ten aanzien van de prejudiciële vraag

B.7. Het Hof wordt ondervraagd over de bestaanbaarheid van de artikelen 39, 40 en 1056 van het Gerechtelijk Wetboek met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 14, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, in zoverre zij bepalen dat alleen de akte van hoger beroep die bij gerechtsdeurwaardersexploot is ingesteld, als « onontvankelijk » wordt beschouwd in geval van niet-inachtneming van de woonplaats die in België is gekozen door een in het buitenland gevestigde geïntimeerde partij, en niet de akte van hoger beroep die bij verzoekschrift is ingesteld.

In tegenstelling tot hetgeen de eisende partijen op verzet in hun memories suggereren, staat het niet aan de partijen om de draagwijdte van een prejudiciële vraag uit te breiden. Het Hof kan bijgevolg niet de bestaanbaarheid van de in het geding zijnde bepalingen met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie onderzoeken in zoverre zij, ten aanzien van de wijze waarop het vonnis van eerste aanleg in kracht van gewijsde treedt, een verschil in behandeling invoeren onder de in het buitenland gevestigde geïntimeerde partijen die in België woonplaats hebben gekozen, naargelang het hoger beroep is ingesteld bij deurwaardersakte of bij verzoekschrift.

B.8. Uit de motivering van de verwijzingsbeslissing blijkt dat het geschil ten gronde betrekking heeft op een situatie waarin, achtereenvolgens, de eisende partijen op verzet (die ook de geïntimeerde partijen zijn in de beroepsprocedure waartegen verzet is ingesteld) in het exploit van betekening van het vonnis van eerste aanleg woonplaats in België hebben gekozen, de verwerende partijen op verzet (die ook de appellanten zijn in de beroepsprocedure waartegen verzet is ingesteld) tegen dat vonnis hoger beroep hebben ingesteld bij verzoekschrift, zonder daarin de akten van betekening van het vonnis waartegen hoger beroep wordt ingesteld, noch de door de eisende partijen op verzet gemaakte woonplaatskeuze in België te vermelden, de griffie van het gerecht in hoger beroep van het verzoekschrift tot hoger beroep kennis heeft gegeven aan de maatschappelijke zetel van de eisende partijen op verzet in Nederland met niet-inachtneming van de door hen gekozen woonplaats in België, het gerecht in hoger beroep ten aanzien van de eisende partijen op verzet een arrest bij verstek heeft

gewezen en die eisende partijen ten slotte tegen dat arrest verzet hebben ingesteld in hoger beroep.

B.9. De partijen bij een bij dagvaarding ingestelde beroepsprocedure kunnen worden vergeleken met de partijen bij een bij verzoekschrift ingestelde beroepsprocedure, in het bijzonder wat betreft het al dan niet bestaan van een sanctie voor de akte van hoger beroep die op onregelmatige wijze is medegedeeld aan de in het buitenland gevestigde geïntimeerde partij met niet-inachtneming van de door die partij gekozen woonplaats in België, terwijl die woonplaatskeuze bij de betekening van het vonnis waartegen hoger beroep is ingesteld nochtans ter kennis is gebracht van de appellante.

B.10. Het verschil in behandeling tussen de beide in de prejudiciële vraag beoogde categorieën van rechtzoekenden berust op een objectief criterium : de wijze waarop het hoger beroep wordt ingesteld, bij dagvaarding of bij verzoekschrift.

B.11. Het Hof moet nog onderzoeken of het verschil in behandeling redelijk verantwoord is ten aanzien van de door de wetgever nagestreefde doelstelling.

B.12. Zowel uit de tekst als uit de parlementaire voorbereiding van de artikelen 860 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek blijkt dat de wetgever beoogt de gevallen van nietigverklaring van proceshandelingen tot een minimum te beperken.

B.13. In het oorspronkelijke ontwerp van wet tot invoering van het Gerechtelijk Wetboek bestond de sanctie bepaald in artikel 40, vierde lid, van dat Wetboek niet (*Parl. St.*, Senaat, 1963-1964, nr. 60, p. 456 (verslag Van Reepinghen)). Zij is tijdens het onderzoek van het wetsontwerp in de commissie ingevoerd op grond van de volgende verantwoording :

« Artikel 40 (betekeningen aan personen die in het buitenland verblijven).

Dit artikel is door de Commissie op twee gronden gewijzigd :

1° de Commissies hebben vooreerst de wens uitgesproken, dat de betekening, wanneer zij per luchtpost geschiedt, bovendien ook met de gewone post zou geschieden, bij aangetekende brief.

[...]

2° de Commissies hebben ook het euvel willen vermijden dat door de pleiters misbruik gemaakt zou worden van de betekening aan de procureur des Konings, door voorgewende onwetendheid van de woonplaats van de tegenpartij in het buitenland. Daarom wordt er in een gebeurlijke sanctie voorzien; de betekening is nietig indien bewezen wordt dat de verzoekende partij die woonplaats kende » (*Parl. St.*, Senaat, 1964-1965, nr. 170, pp. 32-33).

B.14.1. De mogelijkheid om hoger beroep in te dienen bij verzoekschrift, zoals daarin is voorzien in artikel 1056, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek, werd ingevoerd in het Gerechtelijk Wetboek in 1967 en was bedoeld als een vereenvoudiging ten aanzien van het voorheen verplichte deurwaardersexploot (*Parl. St.*, Kamer, 1965-1966, nr. 59/49, p. 157).

In de praktijk is het indienen van het hoger beroep bij verzoekschrift thans veralgemeend.

B.14.2. Wat de vormregels bij hoger beroep betreft, vermeldt de parlementaire voorbereiding van het Gerechtelijk Wetboek :

« [...] dat het beroep de voortzetting uitmaakt van een hangend geding, tussen partijen die reeds in de zaak betrokken zijn, waarvan de feitelijke en rechterlijke verhoudingen reeds bepaald zijn zowel door de besluiten die zij hebben genomen in eerste aanleg als door de beslissing die werd geveld. Men mag dus eenvoudiger en soepeler vormen bepalen, zowel voor het aantekenen van beroep als voor de verschijning van de partijen en zelfs voor de behandeling van de zaak. Verder laat de eenheid die de twee aanleggen verbindt toe meer kracht bij te zetten aan de werking van overdracht van het beroep en de macht om de zaak aan zich te trekken die eruit voortvloeit.

Men kan hopen dat, dank zij die versoepeling van de rechtspleging van beroep, de mogelijkheid zal bestaan de voordelen van de dubbele graad van rechtsmacht beter te verwezenlijken, met beperking nochtans tot een minimum van het tijdverlies dat er onvermijdelijk uit voortvloeit en met uitschakeling van beroepen tot verlenging van de zaak, waarvan het misbruik terecht werd gekritiseerd.

[...]

Artikel 1056 regelt de *vormen van het beroep*.

Onder het Wetboek van burgerlijke rechtspleging, is de instelling van het beroep *in hoofdorde* bij *deurwaardersakte* de regel. Deze laatste wordt door het ontwerp in stand gehouden. Hij moet enkel verplicht worden gevolgd wanneer het gaat om een beroep tegen een vonnis bij verstek. In dit geval moet men de voorzorg nemen dat de geïntimeerde degelijk wordt verwittigd van het beroep. Buiten dit geval kan het beroep ook worden ingesteld bij *verzoekschrift* dat wordt neergelegd ter griffie van het beroepsgerecht en bekendgemaakt aan de geïntimeerde door de griffier, ten laatste op de eerste werkdag na de neerlegging. Die vereenvoudigde rechtspleging is in beroep gerechtvaardigd doordat de partijen reeds in de zaak zijn, hun identiteit, hun woonplaats en over het algemeen hun advocaten gekend zijn, zodat de gevaren voor vergissingen, op het ogenblik van de bekendmaking bij gerechtsbrief, zeer

beperkt zijn. Is er reden om te vrezen dat de geïntimeerde niet is bereikt door de kennisgeving, dan kan de rechter, trouwens op ieder ogenblik, gelasten dat het beroep betekend wordt bij deurwaardersakte » (*Parl. St.*, Senaat, 1963-1964, nr. 60, pp. 247, 249 en 250 (verslag Van Reepinghen)).

B.14.3. Tot in 1999 was de indiening van het hoger beroep bij een deurwaardersakte echter verplicht wanneer het hoger beroep gericht was tegen een vonnis bij verstek, dit krachtens artikel 1056, 1°, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek, dat bepaalde :

« Het hoger beroep wordt ingesteld : 1° bij akte van een gerechtsdeurwaarder die aan de tegenpartij wordt betekend.

Deze vorm is verplicht wanneer de bestreden beslissing bij verstek is gewezen tegen de gedaagde in hoger beroep; ».

De wet van 22 maart 1999 « tot opheffing van artikel 1056, 1°, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek » heeft de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen bij een verzoekschrift uitgebreid tot de beroepen ingesteld tegen bij verstek gewezen vonnissen. Voortaan kan het hoger beroep zonder onderscheid bij een verzoekschrift of bij een dagvaarding worden ingesteld, inclusief tegen een bij verstek gewezen vonnis.

Bij de parlementaire voorbereiding is die maatregel verantwoord als volgt :

« De betekening door exploit van gerechtsdeurwaarder van de akte van hoger beroep biedt in het geval van een uitspraak bij verstek van de betrokken partij in hoger beroep niet meer waarborgen dan wanneer deze akte met een verzoekschrift wordt verricht omdat de betrokken partij in hoger beroep kennis wordt gegeven van de beroepsakte met een gerechtsbrief. Bij niet-bestelling blijft deze op het postkantoor liggen en bij niet-afhaling wordt de gerechtsbrief als geldig betekend beschouwd wanneer hij juist geadresseerd is. Met betekening van het deurwaardersexploot gebeurt nagenoeg hetzelfde met dit verschil dat het exploit kan afgehaald worden op het kantoor van de gerechtsdeurwaarder. Bijgevolg is deze dure vorm van betekening overbodig en vormt zij een drempel tot de toegang tot het gerecht die moet afgebouwd worden. De rechtsingang bij verzoekschrift van de akte van hoger beroep kan perfect uitgebreid worden tot de zaken waarbij één van de partijen verstek heeft laten gaan » (*Parl. St.*, Senaat, 1997-1998, nr. 1-1063/1, pp. 3-4).

B.15. Uit hetgeen voorafgaat, vloeit voort dat de sanctie van specifieke nietigheid waarin is voorzien in artikel 40, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek is verantwoord door de wil om een onrechtmatig beroep op betekeningen in het buitenland of aan de procureur des Konings te vermijden (*Cass.*, 10 december 1971, *Arr. Cass.*, 1972, p. 361).

De mogelijkheid om hoger beroep in te stellen bij verzoekschrift is verantwoord door de wil om te voorzien in een wijze van indiening van het hoger beroep die soepeler en minder duur is dan de dagvaarding, door de omstandigheid dat de continuïteit tussen de beide aanleggen de risico's op vergissing op het ogenblik van de kennisgeving van het verzoekschrift tot hoger beroep vermindert en door het feit dat de betekening bij deurwaardersexploot bij de indiening van het hoger beroep, inclusief in geval van hoger beroep ingesteld tegen een bij verstek gewezen vonnis, niet meer waarborgen biedt dan het verzoekschrift.

B.16. De beperking van de sanctie van specifieke nietigheid waarin is voorzien in artikel 40, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek tot de akte van hoger beroep die bij dagvaarding wordt ingesteld, is relevant ten opzichte van de door de wetgever nagestreefde doelstellingen die in B.15 zijn vermeld.

B.17. Het recht op toegang tot de rechter, dat een onderdeel is van het recht op een eerlijk proces, kan worden onderworpen aan ontvankelijkheidsvoorwaarden, met name wat betreft het instellen van een rechtsmiddel. Die voorwaarden mogen echter niet ertoe leiden dat het recht op zodanige wijze wordt beperkt dat de kern ervan wordt aangetast. Dit zou het geval zijn wanneer de beperkingen geen wettig doel nastreven of indien er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het nagestreefde doel (EHRM, 24 februari 2009, *L'Erablière asbl* t. België, § 35; 29 maart 2011, *RTBF* t. België, § 69; 18 oktober 2016, *Miessen* t. België, § 63).

Meer in het bijzonder zijn de regels betreffende de vormvoorschriften en termijnen om beroep in te stellen gericht op een goede rechtsbedeling en het weren van de risico's van rechtsonzekerheid. Die regels mogen de rechtzoekenden echter niet verhinderen de beschikbare rechtsmiddelen te doen gelden.

B.18.1. De geïntimeerde partij aan wie het verzoekschrift tot hoger beroep ter kennis is gebracht op haar werkelijke woonplaats in het buitenland of, zoals in het aan de verwijzende rechter voorgelegde geschil, op haar maatschappelijke zetel in het buitenland, heeft in beginsel kennis kunnen nemen van het verzoekschrift tot hoger beroep, zodat het door de wetgever nagestreefde doel is bereikt.

B.18.2. Daarenboven zijn, behalve wanneer het hoger beroep gericht is tegen een vonnis bij verstek, de partijen bij het hoger beroep in beginsel reeds in de zaak betrokken, zijn hun identiteit, hun woonplaats en hun advocaten meestal gekend, zodat de gevaren voor vergissingen, op het ogenblik van de bekendmaking bij gerechtsbrief, zeer beperkt zijn (*Parl. St.*, Senaat, 1963-1964, nr. 60, pp. 247 en 250 (verslag Van Reepinghen)).

In geval van twijfel kan de rechter de uitspraak aanhouden en, met toepassing van artikel 1058 van het Gerechtelijk Wetboek, bevelen dat het oorspronkelijk bij verzoekschrift ingestelde hoger beroep bij deurwaardersakte wordt betekend. Die regulariserende akte verzekert de eerbiediging van de rechten van verdediging van de geïntimeerde partij door het mogelijk te maken dat de akte van hoger beroep een tweede maal bij dagvaarding aan haar wordt gericht.

B.18.3. Ten slotte is, in geval van hoger beroep ingesteld bij dagvaarding, de sanctie van specifieke nietigheid waarin is voorzien in artikel 40, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek bedoeld om alleen van toepassing te zijn in uitzonderlijke gevallen, rekening houdend met de artikelen 860 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek en met de wil van de wetgever om de nietigheden wegens schending van vormvereisten tot een minimum te beperken.

B.18.4. De in het geding zijnde maatregel brengt voor de partijen bij het hoger beroep geen onevenredige gevolgen met zich mee.

B.19. Uit hetgeen voorafgaat, volgt dat het verschil in behandeling waarover aan het Hof een vraag wordt gesteld, redelijk verantwoord is.

B.20. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

De artikelen 39, 40 en 1056 van het Gerechtelijk Wetboek schenden niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 14, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en met artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens.

Aldus gewezen in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 12 oktober 2017.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

E. De Groot